III. Pilkapynai
Barrow Cemeteries

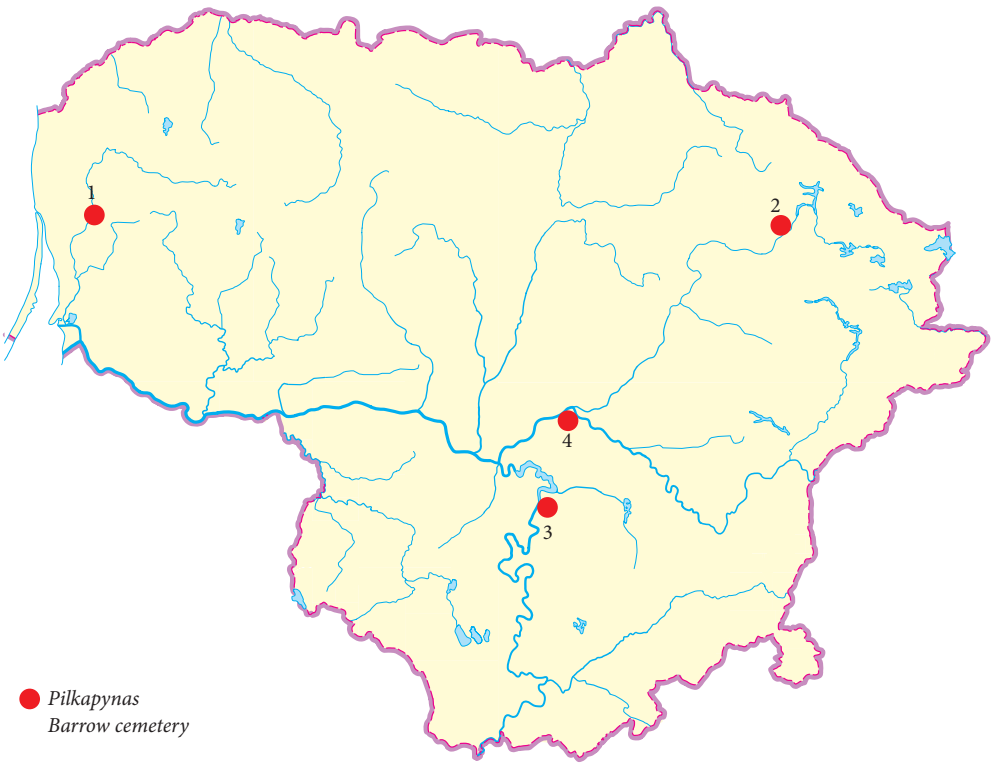

● *Pilkapynas*
Barrow cemetery

1. *Kvietiniai (žr. I)*
2. *Levizarai*
3. *Meškučiai (žr. IV)*
4. *Skaruliai (žr. I)*

Ignas Sadauskas

Levizarų pilkapio vieta

Levizarų pilkapio vieta yra Šventosios upės slėnyje, apie 150 m į V nuo Paščio ežero V kranto, Levizarų kaimo R dalyje esančios B. Čekui priklausančios sodybos kieme (Utenos r., Užpalių sen.). Ši vietovė iš Š, R ir P pusių ribojasi su Paščio ežeru, o iš V pusės – su tankiu mišriu mišku apaugusiomis kalvomis (1 pav.). Apie šį laidojimo paminklą sužinota, kai 2013 m. rugpjūtį sodybos kieme vykdant žemės kasimo darbus numatytų tiesti inžinerinių tinklų vietoje aptikti žmogaus kaulai su įkapėmis (2 pav.). Atvykę KPC paminklotvarkininkai nustatė, kad žemės judinimo darbų metu suardytas galbūt I tūkst. pabaigos pilkapio kapas. Ši vieta iki šiol netyrinėta. Paminklas į KVR įtrauktas 2014 m. balandžio mėnesį (UK 37318).

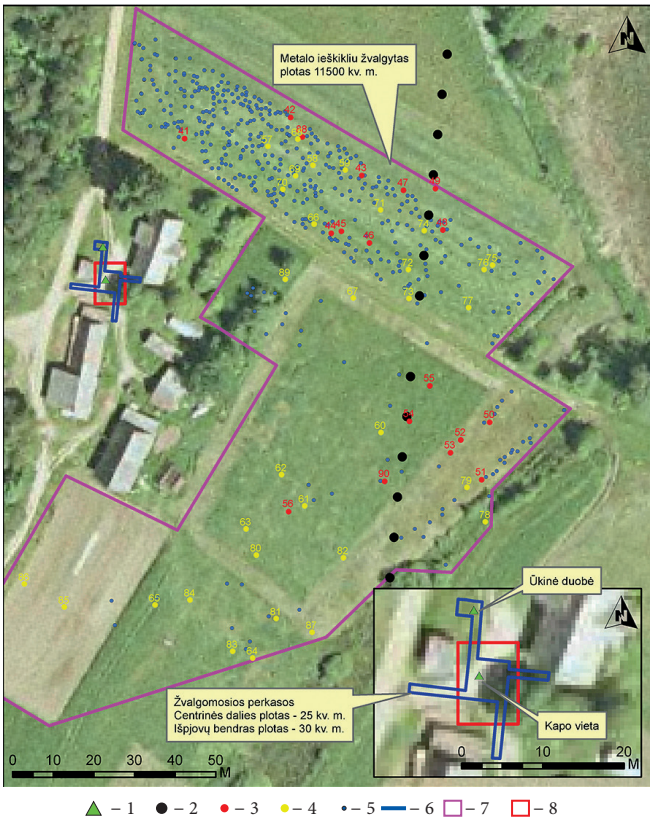

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – kiti objektai; 2 – gręžiniai grunto mėginiams; 3 – archeologiniai radiniai (gyvenvietė); 4 – archeologiniai radiniai; 5 – metalinės šiukšlės; 6 – perkasa; 7 – žvalgymų plotas; 8 – Levizarų pilkapio vietos teritorijos ribos. I. Sadausko ir R. Šmigelsko brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – other objects; 2 – boreholes for soil samples; 3 – finds (the settlement); 4 – finds; 5 – metal waste; 6 – the trench; 7 – surveyed area; 8 – boundaries of the Levizarai barrow site's territory.

0 5 cm

2 pav. Juostinės apyrankės iš suardyto kapo vietos. I. Sadausko nuotr.

Fig. 2. A flat bracelet from the disturbed burial site.

0 3 cm

3 pav. Ūkinėje duobėje aptiktas molinis verpstukas. I. Sadausko nuotr.

Fig. 3. The clay spindle whorl discovered in the storage pit.

Siekiant patikslinti šio objekto datavimą ir lokalizuoti galimas jo ribas, 2014 m. lapkritį KPA atliko žvalgomuosius archeologinius tyrimus ir žvalgymus Levizarų pilkapio vietoje ir jo aplinkoje. Jų metu paimti keli grunto mėginiai fosfatų tyrimams atlikti.

Žvalgomųjų tyrimų metu sodybos kieme aptiktų kaulų vietoje ištirta ***perkasa 1*** su keturiomis išpjovomis (iš viso 55 m^2 plotas). Joje rastas 0,4–1,2 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas I tūkst. – XX a. Perkasoje 1 po povelėniniu juodžemio sluoksniu tirtame pilkos žemės sluoksnyje, be vėlyvos apžiestos ir žiestos kaimiškos keramikos šukių, rasti ir keli smulkių lipdytos lygiu paviršiumi keramikos bei molio tinko fragmentai. Inžinerinių tinklų perkasime buvusio kapo vietoje ir šalia jo aptikti keli smulkūs žmogaus kaulų ir įkapių fragmentai (apvaros tūtelė ir įvija). Išpjovos 1 Š dalyje atidengta degėsinga žeme su medienos atplaišomis užpildyta ūkinė duobė, kurioje rastas dvigubo nupjauto kūgio formos molinis verpstukas (3 pav.), keletas smulkių lipdytos lygiu paviršiumi keramikos šukių, gargažių ir šlako fragmentų. Pagal aptiktus radinius duobė datuotina I tūkst. ir sietina su geležies metalurgija. Išpjovoje 2 virš įžemio išskirti ir tirti ploni neaiškios kilmės juodos ir pilkos žemės su degėsiais horizontai. Tačiau jų chronologija neaiški, kadangi neaptikta jokių archeologinių radinių. Likusiose išpjovose archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar struktūrų nerasta.

Žvalgymų metu dirbamuose laukuose ir šienaujamose pievose aplink sodybą metalo ieškikliais (tyrimuose talkino asociacijos „MINK“ ieškotojai) žemės paviršiuje iš viso žvalgytas 11500 m^2 plotas (1 pav.). Tyrimų pradžioje vykdant žvalgymus teritorijos Š dalyje registruoti visi be išimties metaliniai radiniai. Tačiau nustačius, kad numatytame žvalgyti plote žemės paviršius yra stipriai užterštas metalo laužu ir vėlyvais metaliniais dirbiniais bei šiukšlėmis, likusiose žvalgyti teritorijos dalyse registruoti tik archeologiniai radiniai. Žvalgymų metu rasta ir su galima senovės gyvenviete ar senąja gamybos vieta susijusių radinių: du lazdeliniai smeigtukai ir keletas gargažių bei šlako fragmentų. Taip pat aptikta XVII–XX a. datuojamų archeologinių radinių, kurių daugumą sudarė įvairaus laikotarpio monetos.

Atlikus žvalgomuosius archeologinius tyrimus, spėjamo pilkapio struktūrų neaptikta. Tačiau išlieka tikimybė, kad tiesiant inžinerinius tinklus suardytas I tūkst. pabaigos pilkapis, kurio sampilas buvo visiškai nuskleistas. Ištirta ūkinė duobė su moliniu verpstuku, lipdytos keramikos, gargažių ir šlako fragmentais bei archeologinių žvalgymų metu aptikti ankstyvesni radiniai leidžia spėti šioje vietovėje buvus senovės gyvenvietę ar senąją gamybos vietą, preliminariai datuotiną I tūkst. Šį kartą atliktų žvalgomųjų tyrimų ir žvalgymų nepakanka nustatyti ir apibrėžti naujam kultūros paveldo objektui. Tam būtini papildomi didesnės apimties tyrimai.

Tyrimų metu iš viso surinkti 95 radiniai, kurie perduoti UKM.

Levizarai barrow site

In 2014, one trench and four extensions (a total of 55 m^2) were excavated at the site of a disturbed burial during the laying of utility lines to the Levizarai barrow site (Fig. 1). During the investigation, a 0.4–1.2 m thick cultural layer dating to the 1st millennium – 20th century was recorded. Small fragments of isolated human bones and grave goods from a disturbed burial and a small quantity of hand built pottery sherds and clay daub fragments were discovered in trench 1. A clay spindle whorl (Fig. 3), several sherds of hand built pottery, as well as slag and clinker fragments were discovered in the storage pit in extension 1. No structures of the suspected barrow were discovered. During the metal detector survey conducted in 11500 m^2, two pins as well as slag and clinker fragments were found. 17th–20th-century finds, the majority of which were coins from various periods, were also discovered.